

สมรรถนะการปฏิบัติงานเชิงพุทธบูรณาการของบุคลากรในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดลำพูน

The Competency of Integrative Buddhist Performances of Personnel under Lamphun
Provincial Education Office

ธมลวรรณ จรัสสุขศรี Thamonwan Charatsuksri

วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Lamphun Buddhist College Mahachulalongkornrajavidyalaya University

tu51enter@hotmail.com

Received 2024/06/02

Revised 2024/07/07

Accepted 2024/07/12

บทคัดย่อ

วิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำพูน 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาท 4 กับสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำพูน 3) ศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานเชิงพุทธบูรณาการของบุคลากรในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำพูน เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ บุคลากรในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำพูน จำนวน 272 คน เครื่องมือการวิจัย คือ แบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นอยู่ที่ 0.952 และแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที ค่าเอฟ และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยวิธีสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูป/คน โดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1) ระดับสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำพูนพบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2) ความสัมพันธ์ระหว่างอิทธิบาท 4 กับสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำพูน มีความสัมพันธ์เชิงบวก พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับสูงมาก โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูงมาก

3) แนวทางการพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำพูน โดยการประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 พบว่า 1) ด้านฉันทะ การสร้างความรู้ ความเข้าใจปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ 2) ด้านวิริยะ กำหนดแผนในการปฏิบัติงาน มุ่งมั่นเพื่อให้งานสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ 3) ด้านจิตตะ ส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติงานด้วยความเอาใจใส่

ปฏิบัติงานด้วยความมุ่งมั่นตั้งใจ เพื่อให้งานสำเร็จลุล่วงและมีประสิทธิภาพ 4) ด้านวิมังสา วางแผนการปฏิบัติงาน ให้เกิดกระบวนการทำงาน พัฒนาการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

คำสำคัญ : การปฏิบัติงาน, สมรรถนะ, หลักกอธิบาท 4.

Abstract

The purposes of this research were 1) to examine the level of competency of personnel performance under Lamphun Provincial Education Office, 2) to find out the relationship between the four Iddhipāda and competency of personnel performance under Lamphun Provincial Education Office, and 3) to explore the guidelines for developing performances competency of integrative Buddhist of personnel under Lamphun Provincial Education Office. This study was a mixed method with quantitative research and collected data using questionnaires with a reliability value of 0.971. The sample consisted of 272 people who were personnel of Lamphun Provincial Education Office which was to study and analyze the data using descriptive statistics and inferential statistics with Pearson product-moment correlation coefficient. This study was a qualitative research by in-depth interviews with 10 key informants; data were analyzed by synthesizing content according to the research objectives and next presentation.

The results indicated that

1) The performance level of personnel under Lamphun Provincial Education Office was found that was overall at a high level.

2) The relationship of the four Iddhipāda and the performance of personnel under Lamphun Provincial Education Office was a positive relationship it was found that all aspects were at a high level.

3) Guidelines for developing performance of personnel under Lamphun Provincial Education Office by integrating the four Iddhipāda was found that 1) Chanda was to make knowledge and understand to perform the work to the best of one's ability. 2) Viriya was set a plan for working, committed to efficiently accomplishing the work according to the goals. 3) Citta was to promote personnel's performances with attention earnestly, setting the steps, reviewing and improving performance by determination in order to complete performances successfully and efficiently. 4) Vimaṇsā was plan operations to create work processes and develop work efficiently to achieve the set goals.

Keywords: Performance, Competency, the four Iddhipāda

บทนำ

การบริหารทรัพยากรบุคคลภาครัฐแนวใหม่ในราชการพลเรือนมีเป้าหมายสูงสุดเพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มศักยภาพและมีประสิทธิภาพ เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐและตอบสนองความต้องการของประชาชน ตามนัยของพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2545 พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 กฎหมาย นโยบายและทิศทางแนวโน้มใหม่ในการพัฒนาประเทศยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580) แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 - 2564 และยุทธศาสตร์ที่มุ่งเน้นการสร้างเกียรติภูมิและคุณภาพข้าราชการ มาตรการบริหารจัดการเชิงยุทธศาสตร์ตามมาตรการบริหารและพัฒนากำลังคนภาครัฐ (พ.ศ. 2557 - 2561) ของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน มีเป้าหมายให้กำลังคนภาครัฐมีความพร้อมทั้งด้านความรู้ ความสามารถ ทักษะ รวมทั้งมีทัศนคติที่เหมาะสมในการปฏิบัติงานท่ามกลางการเปลี่ยนแปลง และให้ส่วนราชการมีกำลังคนคุณภาพที่เพียงพอสำหรับการเป็นผู้นำขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงในภาครัฐ มีความพร้อมรองรับการสูญเสียอัตรากำลังจากแนวโน้มการเกษียณอายุ เพื่อสร้างความต่อเนื่องในการบริหารราชการ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ได้เล็งเห็นความสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรบุคคลภายใต้การปฏิบัติงานท่ามกลางการเปลี่ยนแปลง เพื่อขับเคลื่อนและประสานงานนโยบายด้านการศึกษาให้สำเร็จตามเป้าหมาย “คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21” (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2565)

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำพูน เป็นส่วนราชการภายในสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ มีบทบาทภารกิจหลักในการร่วมขับเคลื่อนงานการศึกษาของประเทศให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามนโยบายและยุทธศาสตร์ของกระทรวงศึกษาธิการ และประสานความร่วมมือให้เกิดการบูรณาการร่วมกัน มีระบบการกำกับ ติดตามประเมินผล ตรวจสอบและถ่วงดุลที่มีประสิทธิภาพ สามารถตอบสนองยุทธศาสตร์ชาติรวมทั้งการพัฒนาและแก้ไขปัญหาเฉพาะพื้นที่ เพื่อการให้บริการด้านการศึกษาที่รวดเร็ว ทัวถึง และเท่าเทียม เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนเป็นสำคัญ (คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ, 2559 : 6) จากบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบที่หลากหลาย จะเห็นได้ว่าบุคลากรสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด เป็นผู้มีความสำคัญในการดำเนินการขับเคลื่อนงานการบูรณาการการศึกษาในพื้นที่ระดับจังหวัด ลักษณะของงานนั้นจะต้องมีการติดต่อประสานงานและสร้างเครือข่ายกับภาคส่วนต่างๆ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำพูนจึงได้กำหนดหลักการประเมินประกอบด้วย 5 สมรรถนะหลัก จากประกาศสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง หลักเกณฑ์

และวิธีการประเมินผลการปฏิบัติงานราชการของข้าราชการพลเรือนสามัญ สังกัดสำนักงาน ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2558 ประเมินสมรรถนะหลัก 5 สมรรถนะ คือ 1) การมุ่งผลสัมฤทธิ์ (Achievement Motivation - ACH) 2) บริการที่ดี (Service Mind) 3) การสั่งสมความเชี่ยวชาญ ในงานอาชีพ (Expertise) 4) การยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรมและจริยธรรม (Integrity-ING) 5) การทำงานเป็นทีม (Teamwork) โดยคาดหวังว่าบุคลากรจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ และสมรรถนะที่เหมาะสมในการปฏิบัติงานเพื่อรองรับภารกิจในปัจจุบันและการเปลี่ยนแปลง ในอนาคต (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำปาง, 2563) จากการศึกษาพบว่า การพัฒนาสมรรถนะ ของบุคลากรนับว่าเป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งในกระบวนการบริหารงานบุคคล เพราะการดำเนินงาน ขององค์กรจะประสบผลสำเร็จหรือล้มเหลวขึ้นอยู่กับความรู้ ความสามารถ ทักษะ ทศนคติ และพฤติกรรมของบุคลากรที่ปฏิบัติงานให้กับองค์กร ปัญหาที่พบโดยทั่วไป เนื่องจากสภาพแวดล้อม ขององค์กรมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา บุคลากรจึงมีความจำเป็นต้องพัฒนาตนเองให้สอดคล้อง กับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นทั้งจากสภาพแวดล้อมภายใน ได้แก่ นโยบาย ระเบียบปฏิบัติ การขยาย งาน การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง ฯลฯ และสภาพแวดล้อมภายนอก ได้แก่ ด้านเทคโนโลยี เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง หากไม่มีการพัฒนาบุคลากรในองค์กรเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง ดังกล่าวแล้วย่อมส่งผลกระทบต่อองค์กรได้ (พิมพ์ลักษณ์ อยู่วัฒนา, 2557)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการนำหลักพุทธธรรม ได้แก่ หลักธรรมอริยบท 4 คือ 1) ฉันทะ คือ ความพอใจในงานที่ทำ 2) วิริยะ คือ ความเพียรขยันทำงาน 3) จิตตะ คือ ความเอาใจใส่ ผลึกในใจ และ 4) วิมังสา คือ การใช้ปัญญาพิจารณาเหตุผล มาประยุกต์ใช้กับสมรรถนะการปฏิบัติงาน ของบุคลากรในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำปาง เพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติงานให้ประสบผลสำเร็จ ภายใต้หลักธรรมของพระพุทธศาสนา และส่งเสริมสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรในสังกัด สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำปางให้มีสมรรถนะการปฏิบัติงานเพิ่มสูงขึ้นสามารถปฏิบัติงาน ได้เต็มขีดความสามารถ และสามารถบรรลุผลตามกลยุทธ์ วิสัยทัศน์ และเป้าหมายขององค์กร ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาระดับสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดลำปาง
- 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักอริยบท 4 กับสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากร ในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำปาง
- 3) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานเชิงพุทธบูรณาการของบุคลากร ในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำปาง

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “สมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำพูน” ผู้วิจัยได้ใช้การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

- ประชากร ได้แก่ บุคลากรทางการศึกษาในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำพูน จำนวน 843 คน

- กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 272 คน จากสูตรของ Taro Yamane ในการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา กลุ่มนักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐประศาสนศาสตร์ กลุ่มผู้บริหารสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำพูน กลุ่มบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 10 รูปหรือคน

เครื่องมือการวิจัย

- เชิงปริมาณ เป็นแบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม, ความคิดเห็นเกี่ยวกับการสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำพูน, การพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำพูน ตามหลักอิทธิบาท 4 และความคิดเห็น ข้อเสนอแนะการพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานเชิงพุทธบูรณาการของบุคลากรในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำพูน โดยตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยหาค่า IOC จากผู้เชี่ยวชาญ ตั้งแต่ 0.80 – 1.00 และหาค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.971

- เชิงคุณภาพ เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

1) การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม สถิติพรรณนา วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อใช้อธิบายถึงข้อมูลเกี่ยวกับสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำพูน 2) การวิเคราะห์เชิงสถิติอนุมาน โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน เป็นค่าที่วัด เพื่อทดสอบสมมติฐาน เนื่องจากระดับของตัวแปรที่ใช้เป็นระดับอันดับ และสามารถคำนวณได้ทั้งตัวแปรต้นและตัวแปรตาม 3) การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิด วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา ประกอบบริบทนำเสนอเป็นความเรียงประกอบตาราง โดยการแจกแจงความถี่ของผู้ตอบคำถามปลายเปิด

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ โดยสังเคราะห์ข้อมูลเนื้อหาข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยและนำเสนอต่อไป

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง สมรรถนะการปฏิบัติงานเชิงพุทธบูรณาการของบุคลากรในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำพูน ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน โดยแสดงผลได้ตามลำดับดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ระดับสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำพูน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ด้านการบริการที่ดี ด้านการส่งเสริมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพ ด้านการยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรมและจริยธรรม และด้านการทำงานเป็นทีม อยู่ในระดับมากทุกด้าน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาท 4 กับสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำพูน พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาท 4 กับสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำพูน ในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีระดับความสัมพันธ์ในระดับสูง กล่าวคือ การปฏิบัติหน้าที่ด้วยความมุ่งมั่นตั้งใจปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมายส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน จึงยอมรับสมมติฐาน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 แนวทางการพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานเชิงพุทธบูรณาการของบุคลากรในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำพูน โดยการประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 สรุปได้ดังนี้ **ด้านฉันทะ** มีการสร้างความรู้ ความเข้าใจในงานที่ตนเองปฏิบัติ มีความสุขกับการทำงาน ปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถและนำความรู้มาใช้ในหน้าที่ที่ตนปฏิบัติอยู่ องค์กรเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการพัฒนางานและมอบหมายงานที่เหมาะสมกับตำแหน่ง **ด้านวิริยะ** มีการกำหนดแผนในการปฏิบัติงาน บุคลากรมีความเพียรพยายาม ขยัน มุ่งมั่นในการปฏิบัติงานเพื่อให้งานสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ศึกษาค้นคว้าความรู้ที่เกี่ยวกับงานที่ตนปฏิบัติเพิ่มเติม พัฒนาการทำงานให้เกิดความชำนาญในหน้าที่เพื่อให้เกิดความพยายามไม่ย่อท้อต่อปัญหาและอุปสรรค **ด้านจิตตะ** ส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติงานด้วยความเอาใจใส่อย่างจริงจังกำหนดขั้นตอน ทบทวนปรับปรุงการปฏิบัติงานและปฏิบัติงานด้วยความมุ่งมั่นตั้งใจ เพื่อให้งานสำเร็จลุล่วงและมีประสิทธิภาพ **ด้านวิมังสา** วางแผนการปฏิบัติงาน วิเคราะห์และไตร่ตรองงานเพื่อเพิ่มพูนความสามารถในการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายให้เกิดกระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพ ใช้ปัญญาเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยเหตุผล และวางแผนการปฏิบัติงานเพื่อสร้างระบบและขั้นตอนที่ชัดเจน พัฒนาการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง สมรรถนะการปฏิบัติงานเชิงพุทธบูรณาการของบุคลากรในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำพูน ผู้วิจัยอภิปรายผลจากข้อค้นพบตามลำดับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 ระดับสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำพูน โดยภาพรวมทั้ง 5 รวม อยู่ในระดับมาก หลักการพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงาน คือ ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ด้านการบริการที่ดี ด้านการส่งเสริมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพ ด้านการยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรมและจริยธรรม และด้านการทำงานเป็นทีม ทุกด้านอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธาณิณี อภัยโรจน์ (2554) พบว่า สมรรถนะหลักของบุคลากรในปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับมาก สมรรถนะหลักของบุคลากรที่ปฏิบัติงานในแต่ละหน่วยงาน มีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมณีก ล้อมอารีย์ (2552) พบว่า ความคิดเห็นของบุคลากรทางการศึกษาที่ปฏิบัติงานในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และในสถานศึกษาที่มีต่อสมรรถนะหลักของบุคลากรทางการศึกษาที่ปฏิบัติงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อธิพนธ์ ภูริโสภณ (2550) พบว่า บุคลากรสายสนับสนุนวิชาการที่ไม่ใช่ข้าราชการ มีสมรรถนะในการปฏิบัติงาน โดยรวมและรายด้าน 3 ด้าน คือ ด้านการบริการที่ดี ด้านการส่งเสริมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพ และ ด้านจริยธรรม อยู่ในระดับน้อย ด้านความร่วมมือร่วมใจ มีสมรรถนะในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับ ปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เรือโทอากาศอาจสนาม (2557) สภาพทั่วไปการพัฒนาสมรรถนะพยาบาล ยังไม่ชัดเจนและการปลูกฝังจริยธรรมจรรยาบรรณ ยังมีน้อย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัฐพร พลปัท (2557) พบว่า คุณลักษณะองค์กรธุรกิจบริการสมรรถนะสูง ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ คือ การมีคุณลักษณะโครงสร้าง (Structure) ที่มีประสิทธิภาพ มีระบบการบริหารงาน (System) ที่มีประสิทธิภาพ มีบุคลากรประสิทธิภาพสูง (Staff) มีรูปแบบการบริหารที่เข้มแข็ง มีค่านิยมร่วมของคนในองค์กร (Share-Value) ที่เชื่อมโยงกับวัฒนธรรมองค์กรและมีการจัดการในรูปแบบของการบริหารเชิงกลยุทธ์ (Strategy)

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาท 4 กับสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำพูน พบว่า ด้านฉันทะ กับการทำหน้าที่ด้วยความตั้งใจมุ่งมั่นรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมาย ด้านวิริยะ กับการพร้อมที่จะปฏิบัติงานที่รับผิดชอบ ด้านจิตตะ กับการปฏิบัติงานด้วยความเอาใจใส่อย่างจริงจัง และด้านวิมังสา กับการวางแผนการปฏิบัติงาน คิดวิเคราะห์ ไตร่ตรองงานที่ได้รับมอบหมาย การสนับสนุนหลักธรรมเพื่อนำมาปรับประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานและดำเนินชีวิต สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชาตรี แนวจำปา (2552) พบว่า บุคลากรมีการประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4 ได้แก่ ด้านฉันทะ ด้านวิริยะ ด้านจิตตะ และด้านวิมังสา ในการปฏิบัติหน้าที่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิชิต ปุริมาตร (2557) พบว่า บุคลากรสามารถนำหลักธรรมมาปรับใช้กับการให้บริการวิชาการแก่สังคม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระบุญเพ็ง สิทธิวงษา และคณะ (2562) พบว่า บุคลากรมีการใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารจัดการองค์กรส่วนท้องถิ่น ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

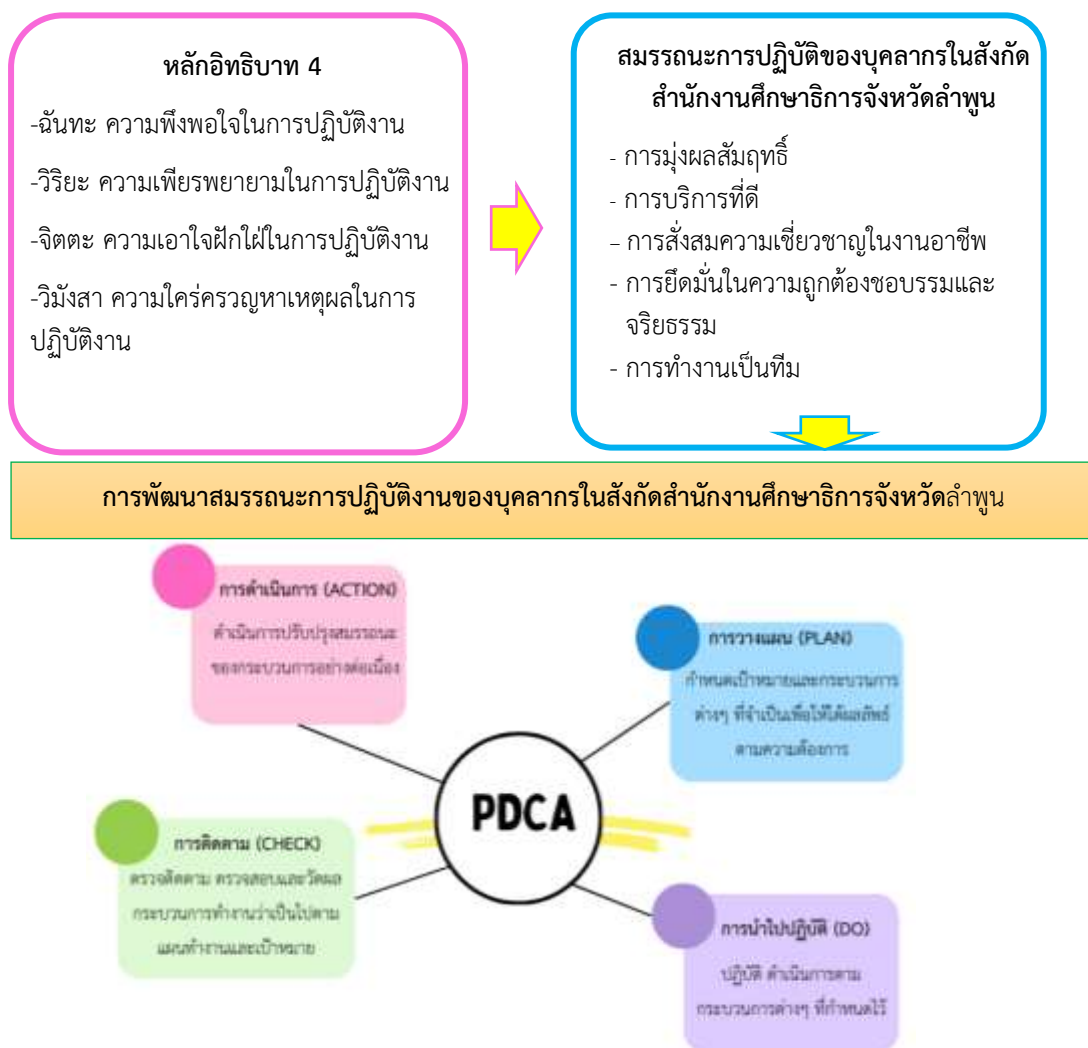
อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 3 แนวทางการพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานเชิงพุทธบูรณาการของบุคลากรในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำพูน พบว่า ระดับความสัมพันธ์มากเชิงบวกใน

ระดับมาก ได้แก่ ด้านฉันทะ ด้านวิริยะ ด้านจิตตะ และด้านวิมังสา การสนับสนุนหลักธรรมเพื่อนำมาปรับประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานและดำเนินชีวิต พัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรรักในงานและมีความเป็นจิตอาสา สามารถปฏิบัติงานที่รับผิดชอบได้อย่างมีสติ สมารถในการปฏิบัติงาน เพื่อป้องกันความผิดพลาดในงานที่ได้รับมอบหมายน้อยที่สุดและใช้ปัญญามาปรับปรุงการปฏิบัติงานให้ได้ผลสำเร็จตามเป้าหมายของงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสุรินทร์ กิตติสัทโท (สายพิมพ์ พงษ์) (2551) พบว่า ในการทำงานครบทุกองค์ประกอบ คือ มีความพึงพอใจ มีความรักในอาชีพการงาน คือฉันทะ มีความขยันหมั่นเพียร มุ่งมั่น วิริยะ มีการเอาใจใส่ดูแล จิตตะมีการพิจารณาหาช่องทางในการปฏิบัติงานให้เหมาะสม วิมังสา ซึ่งผลจากการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ข้อใดข้อหนึ่ง โดยเฉพาะข้อ ฉันทะ และวิริยะ สามารถประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4 ในการประกอบอาชีพได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระถวิล ยสินธโร (แสงสุด) (2558) พบว่า การปฏิบัติงานของบุคลากร งานที่ได้รับมอบหมายไม่เป็นความรับผิดชอบโดยตรง ผู้บริหารควรพิจารณาว่างานนั้นมีความจำเป็นต้องดำเนินการต่อหรือควรโอนกลับไปให้ผู้มีหน้าที่โดยตรงรับผิดชอบตามเดิม และการได้ศึกษาวิทยาการใหม่ ๆ จะทำให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ควรกำหนดโครงสร้างองค์การให้สอดคล้องกับภารกิจ รวมทั้งกำหนดสายการบังคับบัญชาและมอบหมายงานให้เหมาะสมและชัดเจนและผู้บริหารควรเป็นผู้ที่สนใจและเอาใจใส่ในงาน คอยตรวจดูผลงานทุกขณะ สิ่งใดที่บกพร่องควรปรับปรุงแก้ไข สอดคล้องกับงานวิจัยของ นิตยา จิตราพันธ์ (2559) พบว่า การนำหลักอิทธิบาทธรรมใช้ในการปฏิบัติงาน พบว่า ด้านฉันทะ มีผู้เสนอแนะมากที่สุดให้มีความรัก ความพึงพอใจในงานที่ทำไม่ว่าเป็นงานอะไรก็ต้องรักและเต็มใจพร้อมปรับตัวทัศนคติให้เห็นคุณค่างาน ปรับความคิดให้รักและพอใจในงานที่รับผิดชอบรู้สึกภาคภูมิใจที่ได้ทำงานในองค์กรกระทรวงสาธารณสุของค์กร เคารพความเป็นทีมต้องจัดคนให้เหมาะสมกับงานตามความถนัดเฉพาะตัวให้ความสำคัญทรัพยากรบุคคล ส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติงานมีอำนาจตัดสินใจได้อย่างเต็มที่ สอดคล้องกับงานวิจัย วชิษฐ์พล กุลพรม และเสนห์ ใจสิทธิ์ (2564) พบว่า นโยบายการบริหารองค์กรควรที่จะนำหลักอิทธิบาทธรรมมาประยุกต์ใช้เพื่อให้ระบบการบริหารจัดการเป็นไปตามวัตถุประสงค์ หลักอิทธิบาท 4 ประกอบด้วย 1) ฉันทะ : ความรัก ความพอใจในภาระกิจการงานที่ตนเองกระทำ 2) วิริยะ : ความเพียรพยายามทำในภาระการงานที่กระทำ 3) จิตตะ : การเอาใจใส่หรือฝึกฝนในภาระกิจการงานที่กระทำด้วยความตั้งมั่นและแน่วแน่ 4) วิมังสา : การหมั่นพิจารณาใคร่ครวญไตร่ตรองภาระการงานที่กระทำด้วยเหตุผล วัดประเมินผลงานที่กระทำผ่านมาว่าประสบผลอย่างไร หรือผิดพลาดประการใด สามารถนำสิ่งผิดพลาดบกพร่องนั้นมาปรับปรุงแก้ไขให้ภาระการงานนั้น ๆ ซึ่งการบริหารจัดการงานในองค์กรนั้นจำเป็นต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการบริหารจัดการเพื่อให้ระบบการจัการนั้นสามารถบรรลุเป้าหมาย ดังนั้นการนำเอาหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ จึงนับได้ว่าเป็นอีกหนึ่งแนวทางของความเป็นศาสตร์และศิลป์ในการบริหารจัดการ ด้านจิตตะ การตั้งใจ เอาใจใส่ รับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย สอดคล้องกับงานวิจัยของ พูนสุข ภูสุข (2555) พบว่า ข้าราชการฝ่ายอัยการทุกคนเป็นผู้รักงานในหน้าที่ที่ตน

รับผิดชอบอยู่ และเอาใจใส่กระตือรือร้นในการเรียนรู้งานและเพิ่มพูนวิชาความรู้ความสามารถในการทำกิจการงาน และมุ่งมั่นที่จะทำงานในหน้าที่รับผิดชอบหรือกิจการงานอาชีพของตนให้สำเร็จเรียบร้อยอยู่เสมอ มีความขยันหมั่นเพียร ความอดทน ไม่ย่อท้อต่อความยากลำบากในการประกอบกิจการงานในหน้าที่หรือในอาชีพของตนจึงจะถึงความสำเร็จและความเจริญก้าวหน้า สอดคล้องกับงานวิจัยของ กรองกาญจน์ พฤติพฤษ์ (2556) พบว่า อิทธิบาท 4 ของผู้บริหารและพนักงานที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินกิจการของบริษัทมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ปัญหาและอุปสรรคที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินกิจการ คือ รายได้ยังไม่เพียงพอ สภาพแวดล้อมในที่ทำงานคับแคบไม่เพียงพอ ฝุ่นละอองเยอะ พนักงานขาดการได้รับฝึกอบรม เพื่อเพิ่มเติมทักษะและประสบการณ์การทำงาน

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่จากการสังเคราะห์งานวิจัย เรื่อง สมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำพูน ทำให้ผู้วิจัยสามารถนำองค์ความรู้จากการค้นคว้าอิสระในครั้งนี้ไปพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำพูนได้ดังต่อไปนี้

แผนภาพ องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

สรุปองค์ความรู้ได้ดังนี้

1. การวางแผน (Plan) คือ การบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำงาน ต้องมีความเข้าใจในงานที่ตนเองปฏิบัติมีเป้าหมายในการทำงานที่ชัดเจน ผู้บังคับบัญชาควรมอบหมายงานและกำหนดปริมาณ

งานที่ชัดเจนเหมาะสมกับตำแหน่ง มีการวางแผนการดำเนินงานอย่างรอบคอบ กำหนดแนวทางทิศทาง ขั้นตอนการปฏิบัติงานการพัฒนาความรู้ ความสามารถ และทักษะการทำงาน

2. การปฏิบัติ (Do) คือ การพัฒนาตนเองให้มีความพร้อมทั้งในด้านการปฏิบัติงาน การลงมือปฏิบัติตามแผนงานที่กำหนดไว้ บุคลากรเข้าใจในงานที่ปฏิบัติ ศึกษาหาความรู้และนำไปสู่การพัฒนาให้บรรลุเป้าหมาย มีความเพียรพยายามทำงานตามกรอบที่วางไว้ตามเป้าหมายที่กำหนด โดยสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำพูนส่งเสริมและกระตุ้นให้บุคลากรในสังกัดเพิ่มพูนประสบการณ์และประสิทธิภาพในการทำงาน เพื่อให้องค์กรก้าวหน้าและปฏิบัติงานมีความเข้าใจ ทำตามแผนงานที่วางไว้ ลงมือปฏิบัติอย่างต่อเนื่องเพื่อให้สามารถปฏิบัติได้ดียิ่งขึ้น

3. การติดตาม (Check) : คือ การตรวจสอบโดยการติดตามผลความก้าวหน้าของการปฏิบัติงานบนความถูกต้องตามกฎหมาย ข้อบังคับ ผู้บังคับบัญชาคอยให้คำแนะนำตักเตือนบุคลากรอย่างสม่ำเสมอเพื่อเป็นการประเมินประสิทธิภาพของบุคลากร ตรวจสอบผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นว่าเป็นอย่างไรโดยการเปรียบเทียบกับเป้าหมายที่ตั้งไว้ นำปัญหาจากการปฏิบัติงานมาปรับกระบวนการทำงานใหม่ ประเมินผลการปฏิบัติงานว่าเป็นไปตามแผนหรือกระบวนการที่กำหนดหรือไม่ มีปัญหาอุปสรรคอย่างไร โดยผู้ประเมิน(ผู้บังคับบัญชา) กับผู้รับการประเมิน(ผู้ใต้บังคับบัญชา) ต้องร่วมกันวิเคราะห์หาปัจจัย/สาเหตุ ที่ทำให้ผลการปฏิบัติงานไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

4. การดำเนินการ (Action) : คือ การพัฒนาและปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงในยุคสมัย จำเป็นต้องรวบรวมข้อมูลจากการตรวจสอบวิเคราะห์ผลการปฏิบัติงานที่เกิดขึ้น ปัญหาอุปสรรค เพื่อพัฒนาหรือปรับปรุงแผนการพัฒนาเพิ่มความสามารถในงานอาชีพการทำงานของบุคลากรตลอดเวลาอย่างต่อเนื่อง เช่น การฝึกอบรม การสอนงาน การเปลี่ยนงาน นำความรู้ที่ได้มาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพ บรรลุเป้าหมายตามที่สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำพูนกำหนด สนับสนุนให้บุคลากรมีการสร้างนวัตกรรมที่มีคุณค่าต่อองค์กร จัดการอบรมสัมมนาเพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะในการปฏิบัติงาน และประเมินผลการปฏิบัติงานตนเองอย่างสม่าเสมอ นำผลการปฏิบัติงานมาวางแผนแก้ไขต่อไป

สรุป และข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาวิจัยเรื่อง สมรรถนะการปฏิบัติงานเชิงพุทธบูรณาการของบุคลากรในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำพูน ทำให้เห็นว่า สมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรเป็นสิ่งที่สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำพูนควรให้ความสำคัญเพื่อให้สามารถผลักดันองค์กรให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า เพิ่มทักษะการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สามารถปฏิบัติงานตามเป้าหมายและบรรลุภารกิจหลักขององค์กร โดยประยุกต์ใช้หลักอริยบท 4 เป็นหลักธรรมสำหรับการพัฒนางาน ซึ่งประกอบไปด้วย ฉันทะ (ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน) วิริยะ (ความเพียรพยายามในการปฏิบัติงาน) จิตตะ (ความเอาใจใส่ในการปฏิบัติงาน) วิมังสา (ความ

ใคร่ครวญ หาเหตุผลในการปฏิบัติงาน) คือ การปฏิบัติงานโดยมีความพึงพอใจ มีความเพียรโดยใช้การพยายามอย่างตั้งใจ มีการวางแผนการปฏิบัติงานที่ดีมุ่งพัฒนาตนเองเพื่อองค์กร มีเข้าใจในการปฏิบัติงานและเมื่อมีการพัฒนาสมรรถนะให้เป็นไปในรูปแบบของหลักอิทธิบาท 4 สิ่งที่เกิดขึ้นตามมา คือ ทำให้เกิดความพึงพอใจในการพัฒนา บุคลากรมีความมั่นใจเพียร ใฝ่หาความรู้ มุ่งมั่นตั้งใจ ใช้ปัญญาวิเคราะห์ แก้ไขปัญหาอุปสรรค ส่งผลให้การปฏิบัติงานของบุคลากรมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นและสามารถช่วยให้องค์กรประสบความสำเร็จได้ตามเป้าหมายที่กำหนด

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) การพัฒนาสมรรถนะบุคลากร สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำพูนควรมีการฝึกอบรมพัฒนาเพิ่มความรู้ในสายการปฏิบัติงานให้กับข้าราชการ และมีหลักสูตรพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาที่จะมาทำงานร่วมกับข้าราชการ เพื่อให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2) ผู้บังคับบัญชาควรให้ความสำคัญกับการวางแผนงานอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรในสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำพูนมีความเชื่อมโยงสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ และนโยบายขององค์กร

3) สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำพูนควรพัฒนาและสร้างแรงจูงใจให้กับบุคลากรสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำพูนให้เกิดความตระหนักและความพร้อมที่จะเข้ารับการพัฒนาเพื่อให้เกิดศักยภาพในการปฏิบัติงานที่ดีและเพิ่มขีดความสามารถในการปฏิบัติงานมากยิ่งขึ้น

4) สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำพูน ควรมีการจัดทำคู่มือหรือแนวทางปฏิบัติของงานในภารกิจที่สำคัญ เพื่อเป็นองค์ความรู้ที่เป็นผลโดยตรงจากการปฏิบัติงาน รวมทั้งข้อสังเกตในการปฏิบัติงาน เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปด้วยความถูกต้องและเป็นไปในแนวทางเดียวกัน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ปฏิบัติงานในปัจจุบัน รวมทั้งผู้ที่เข้ามาปฏิบัติงานในอนาคต

5) สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำพูนควรจัดระบบการติดตามประเมินผลการดำเนินงานที่มีคุณภาพ เพื่อให้บุคลากรเห็นความสำคัญของการติดตามและประเมินผล พร้อมทั้งนำผลมาปรับปรุงวิธีการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1) การพัฒนาสมรรถนะบุคลากร สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำพูนควรส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการสร้างระบบงาน กระบวนการทำงานและเน้นการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับงานที่รับผิดชอบ

2) ผู้บริหารควรจัดทำแผนพัฒนาบุคลากรสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำพูนในแต่ละปี พร้อมทั้งกำหนด รูปแบบวิธีการประเมินและกระบวนการพัฒนาบุคลากรในรูปแบบใหม่ๆ ที่เหมาะสม

3) สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำพูน ควรจัดทำคู่มือหรือแนวทางปฏิบัติของงานเพื่อเป็นองค์ความรู้ที่เป็นผลโดยตรงจากการปฏิบัติงาน เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปด้วยความถูกต้องและเป็นไปในแนวทางเดียวกัน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำพูน ควรจะศึกษาตัวแปรอื่นๆ ที่คาดว่าจะเกี่ยวข้องกับสมรรถนะการปฏิบัติงาน รวมถึงวิธีการและเทคนิคที่มีประสิทธิภาพมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงาน

2) สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำพูน ควรมีกิจกรรมอบรมพัฒนาความสามารถเชิงปฏิบัติการในการปฏิบัติงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบและสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดการยอมรับนับถือพร้อมที่จะให้คำแนะนำและประสานความร่วมมือ

3) สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำพูนควรกำหนดตัวชี้วัดและเป้าหมายในการปฏิบัติงานให้ชัดเจนเพื่อให้ผู้ที่ได้รับมอบหมายเข้าใจ ตั้งใจปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพ

References

- กรองกาญจน์ พุดพิฤกษ์. (2566). “อิทธิบาท 4 ของผู้บริหารและพนักงานที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนิน กิจกรรม ภารกิจ การศึกษา : บริษัท สตาร์มาร์คแมนูแฟคเจอร์ริง จำกัด จังหวัดสมุทรสาคร”. บทความวิจัยเสนอในการประชุมหาดใหญ่วิชาการ, (4).
- ชาติรี แนวจำปา. (2552). “การประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรสำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กรุงเทพมหานคร”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ธาริณี อกัยโรจน์. (2554). “การศึกษาสมรรถนะหลักเพื่อการพัฒนาบุคลากร : กรณีศึกษา สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหิดลวิทยาเขตศาลายา”. วารสารวิทยบริการมหาวิทยาลัยมหิดล. 22(1).
- ธีรพจน์ ฐริโสภณ. (2550). “สมรรถนะในการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการที่ไม่ใช่ข้าราชการในมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม”. การค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตร์ มหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พิมพ์ลักษณ์ อยู่วัฒนา. (2557). แนวทางการพัฒนาศักยภาพบุคลากรสายสนับสนุนเครือข่ายบริการสาธารณสุขจังหวัดสมุทรสงคราม. รายงานการวิจัย. สมุทรสงคราม : สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสมุทรสงคราม.
- พระบุญเพ็ง สิทธิวงษา. (2562). โยชิตา หลวงสุรินทร์. อมรรัตน์ ปญฺญญาวิบูล และกนกอร บุญมี. “การใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารจัดการท้องถิ่นของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลสี้อ อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี”. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์. 6(5).
- พระถวิล ยสินธโร (แสงสุด). (2558). “การประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลหนองพอก อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด”. วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด.

- พระสุนนท์ กิตติสัทโท (สายพิมพ์พงษ์). (2551). “การประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4 ในการทำงาน ศึกษากรณีผู้ทำเครื่องปั้นดินเผาตำบลเกวียน จังหวัดนครราชสีมา”. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พิชิต ปุริมาตร. (2557). “สมรรถนะการให้บริการวิชาการแก่สังคมผ่านสถานีวิจัยของบุคลากรมหาวิทยาลัย กำกับของรัฐในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีสาขารัฐประศาสนศาสตร์*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- นิตยา จิตรราพันธ์. (2559). “หลักอิทธิบาทธรรมต่อความสำเร็จและความสุขในการปฏิบัติงานเจ้าหน้าที่หน่วยบริการปฐมภูมิอำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี”. *วารสารวิชาการแพทย์เขต 11*, 30(3).
- พูนสุข ภูสุข. (2555). “ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของข้าราชการฝ่ายอัยการสำนักงานอัยการคดีเยาวชนและครอบครัวจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เรือโท อากาศ อาจสนาม. (2557). “รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะพยาบาลเชิงพุทธบูรณาการของพยาบาลสังกัดกรมแพทย์ทหารเรือ”. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วชิษฐ์พล กุลพรม และเสน่ห์ ใจสิทธิ์. (2564). “ประสิทธิภาพการบริหารงานในองค์กรตามหลักอิทธิบาทธรรม”. รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๗. “วิถีพุทธวิถีชุมชน รากฐานชีวิตทัศน์เชิงสังคมล้ำน่านในสังคมวิถีใหม่”. วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมนึก ลิ้มอารีย์. (2552). “การศึกษาสมรรถนะหลักของบุคลากรทางการศึกษาที่ปฏิบัติงานในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 3”. *ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2565). *แผนพัฒนาบุคลากรของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565*. (ตามงบประมาณที่ได้รับจัดสรร).
- สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำปาง. (2563). *คู่มือสมรรถนะข้าราชการ (Competency) สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำพูน, ลำปาง : กลุ่มบริหารงานบุคคล สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำปาง*.
- อัฐทพร พลปัดพี. (2557). “คุณลักษณะองค์การการพัฒนารัฐกิจสมรรถนะสูงตามแนวพระพุทธศาสนา”. *วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย